

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebej. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 3113

Uredbe

O znižanju osebnih in rodbinskih dokladov drž. uslužbenecv in upokojencev ter odredbe o izpremembah in dopolnitvah k prejšnjima uredbama.

Osebnih in rodbinskih doklade a) državnih uslužbenecv in b) državnih upokojencev so bile urejene pravomočno s 1. X. 1935, z uredbama ministrstva za finance in sicer a) pod št. 37.500/I z dne 19. IX. 1935, in b) pod št. 37.600/I z dne 19. IX. 1935. (Službeni list št. 532 in 533 z dne 28. IX. 1935.).

Določbe prej navedenih uredb a) in b) so bile izpremenjene in dopolnjene pravomočno s 1. XI. 1935, na predlog ministra za finance št. 39.365/I z dne 24. X. 1935, z uredbi ministrskega sveta (Službeni list št. 593, kos 87., z dne 30. X. 1935.).

Tu navedemo le bistvene določbe uredb z dne 19. X. 1935. in izprememb ter dopolnitev z dne 24. X. 1935.

a) Aktivni državni uslužbenci.

Višina osebnih dokladov je razvidna v členu 1. uredb z dne 19. IX. 1935. Po členu 4. te uredb ni imela poročena uslužbenka pravice do osebne doklade po čl. 1., ako je stanovala z možem v istem kraju, neglede na to, kaj je mož in kakšne dohodke ima. Člen 4. je izpremenjen z uredb z dne 24. X. 1935. in določa, da ima poročena uslužbenka pravico do polne osebne doklade, ako ne znaša možev kosmatih dohodkov več kot Din 500.— mesečno. Ako pa znašajo moževi dohodki nad Din 500.—, se zmanjša ženi državni uslužbenki osebna doklada za polovico razlike, ki ostane po odbitku Din 500.— od moževega kosmatega dohodka.

Primer:

I. Drž. uslužbenka IX. skupine v III. drag. raz. je poročena z uradnikom pripravnikom s plačo Din 911.80. Njena osebna doklada Din 340.— se zmanjša za (Din 911.80 — Din 500.— : 2), t. j. Din 205.80 in bo prejela Din 134.20 osebne doklade.

II. Državna uslužbenka IX. skupine v III. drag. razredu je poročena z uradnikom IX. skupine s kosmatimi prejemki 1215 Din. Polovica razlike po odbitku Din 500.— t. j. Din 357.50 je večja od njene osebne doklade, zato zgubi vso osebno doklado.

Kakor po prejšnji uredbi tako tudi po izpremembi ne veljajo te določbe za ženo, ki je ločena, ali če stanuje ločeno od moža zaradi zakonskih sporov.

Rodbinska doklada za ženo je ukinjena. Rodbinska doklada za zakonske in po zakonih otroke je znašala po uredbi z dne 19. IX. 1935, po Din 110.—, če je imel uslužbenec do 3 otroke in po Din 120.— na mesec, če je imel uslužbenec več kot 3 otroke. Po navodilih ministrstva financ št. 37.991/I z dne 23. IX. 1935. se smatra za število otrok one otroke, za katere uživa uslužbenec rodbinsko doklado.

Rodbinska doklada za otroke je z uredb z dne 24. X. 1935. spremenjena in se odmerja po številu otrok in draginskih razredih.

Ta znaša na mesec:

a) če ima uslužbenec do 3 otroke v I. draginskem razredu po Din 130.—, v II. draginskem razredu po Din 110.—, v III. draginskem razredu po Din 110.—;

b) če ima uslužbenec več kot 3 otroke v I. draginskem razredu po Din 140.—, v II. draginskem razredu po Din 120.—, v III. draginskem razredu po Din 120.—.

Če sta oče in mati državna uslužbenca, ali je en zakonec drž. uslužbenec, drugi pa osebni upokojenec, pripada rodbinska doklada za otroke očetu in sicer neglede na draginski razred po Din 80.—, če ima do 3 otroke in po Din 90.—, če ima več kot 3 otroke. — Po uredbi z dne 19. IX. 1935. ni pripadala doklada za otroke, če sta bila oče in mati državna uslužbenca.

Če je mati državna uslužbenka, oče pa kakršnekoli profesije, nima mati pravice do doklade za otroke, razen če je oče siromašnega stanja in nesposoben za pridobivanje. Če živi ločeno zaradi zakonskih razprtij ali zaradi ločitve zakona, ima mati pravico do rodbinske doklade za otroke, če ona sama otroka vzdržuje in če ne prejema za tega otroka od moža nobene vzdrževalnine.

Če se državna uslužbenka vnovič poroči ima pravico do rodbinske doklade za otroke iz prvega zakona po čl. 5./I.

Za prejemanje rodbinske doklade za otroke se mora po čl. 15. uredb prijaviti državnemu uslužbenec pristojnemu oblastvu po čl. 15. uredb.

b) Državni upokojenci.

Staroupokojencem (kam) t. j. takim, ki jim je bila odmerjena pokojnina po predpisih zakonov veljavnih pred 1. IX. 1923., so bile osebne doklade z uredb št. 37.600/I z dne 19. IX. 1935. zvišane za 50—100 Din.

Novoupokojencem se odmerja osebna doklada od doklad, ki jih prejemale sedaj aktivni uslužbenci.

Poročene osebnepokojenke, ki jim je bila odmerjena pokojnina po zakonih veljavnih po 1. IX. 1923., imajo pravico do polne osebne doklade, če ne znaša možev kosmatih dohodkov več kot Din 500.— na mesec. Če znaša možev dohodek več kot Din 500.—, se manjša njihova osebna doklada na isti način kot poročenim aktivnim uslužbenkam.

Ta odredba ne velja za upokojenke, ki so pristojno ločene.

Poročeni staroupokojenki se osebna doklada ne zniža, neglede na to, s kom je poročena.

Rodbinska doklada za otroke je enaka oni, ki jo prejemale aktivni državni uslužbenci!

Če sta oče in mati osebna upokojenca, ali je eden od zakoncev osebni upokojenec, drugi pa aktivni uslužbenec pripada doklada

očetu in sicer po Din 80.— do 3 otrok in po Din 90.— za več kot 3 otroke. Če je mati osebna upokojenka, oče pa kakršnekoli poklica, nima mati pravice do doklade za otroke, razen če je oče siromašen in nesposoben za pridobivanje.

Člen 25. uredb z dne 19. IX. 1935. določa, da ne pripada osebna in tudi ne rodbinska doklada upokojencem, ki imajo od imovine ali osebnega dela mesečni dohodek večji od Din 3000.— v I. draginskem razredu, Din 2000.— v II. in Din 1000.— v III. draginskem razredu. — Ta določba je spremenjena s 3. odstavkom čl. 25., ki se glasi: »Klub temu se upokojencem iz členov 2., 3. in 4., ki so upokojeni pred dovršenimi 25 leti dejanske drž. službe in imajo dohodek po odstavku 1., izplačuje osebna doklada, znižana za 25%. To velja tudi za rodbinske upokojenke iz čl. 5., ki niso dovršile 60 let starosti.

Dve temeljni vprašanji

Dve vprašanji, ki sta za nas eminentnega pomena, sta vprašanje učiteljske stalnosti in vprašanje materialne nagrade. Za velik del jugoslovanskega učiteljstva je vprašanje učiteljske stalnosti poznejšega datuma — tam od 1929. leta, a vprašanje materialne nagrade je postalo aktualno aprila preteklega leta.

Ko je bila ukinjena učiteljska stalnost, tedaj se nam je reklo da nima stalnosti nobena vrsta uradništva, pa zato naj je nimajo niti učitelji. Taki konstataciji, na prvi pogled pravno pravilni, primanjkuje psihična osnova. Stalnosti v službi ni imela do leta 1929 nobena vrsta uradništva razen učiteljev, sodnikov in članov državnega sveta. Ko so torej do leta 1929 med rednimi uradniki vrstami učitelji imeli stalnost, tedaj je obstojal zato močan in upravičen razlog, ki je izviral iz narave učiteljskega poklica.

Naravo učiteljskega poklica lahko razdelimo na dveje: v znanstveno in socialno. Znanstvena, to je pedagoška stran, zahteva v vsakem trenutku popolno učiteljevo osebnost, aktivnost — da more pri otrokih izzvati aktivnost koncentrirano do skrajnih meja, da more tudi pri gojenih izzvati koncentriranost, sposobnost spoznavanje psihologije posameznih individualnosti, — da bi temu primerno uravnal svoje delo — in globoko spoznavanje geografskih, socialnih, ekonomskih in etičnih prilik dotičnega kraja, da more soglasno s tem uravnati svoje delo po najprilnejših potih.

Učiteljevo socialno delo v ožjem pomenu ni bilo ono, ki ga navadno nazivamo izvenšolsko delo. Lahko bi se reklo, da ne obstoja niti ena humana ali splošno kulturna ustanova v kateri učitelj ne bi sodeloval in to povsod kot glavni funkcionar. Kmetijske zadruge, sokolska društva, narodne univerze, razni tečaji — vse to so polja, na katerih plasira svoj delavnost. Gremo celo tako daleč, da trdimo, da je ponekod učitelj izvenšolsko tako zelo okupiran, da je to celo na škodo njegovega šolskega dela. Da bi mogel izvrševati vse te dolžnosti, mu je potreben mir, potreben mu je daljša doba bivanja v kraju, da spozna bistvo problemov, potreben mu je

trud za vse, potrebno mu je prepričanje, da obstoja v družbi pravna zavest, potrebna mu je vera v pravičnost in moralno, potrebna mu je garancija, da se mu ne bo nič zgodilo, ako ni naredil ničesar kar je v nasprotju z zakonom in z moralno — skratka — potrebna mu je stalnost.

Ko torej zahteva učiteljstvo zase stalnost tedaj nimajo prav oni, ki gledajo v tem povsem egoistične motive, nego nasprotno stalnost se zahteva zato, da bi se v polni meri dalo za narod in domovino vse ono, kar more dati dober učitelj in dober državljan.

Močnejše poudarjanje materialnega vprašanja se je pričelo v učiteljskih vrstah tedaj, ko se je poročeni uradnici — kar v največjem delu pomeni poročeni učitelji — odvezlo draginske doklade, a v novejšem času, ko so bile nižje uradniške družine zelo prizadete.

O teh dveh primerih v katerih je učiteljstvo materialno zelo prizadeto, se je razpravljalo v našem listu v kolikor je bilo mogoče. Tudi tokrat bi hoteli poudariti naslednje: ne želimo nikakega razlikovanja niti v dolžnostih niti v pravicah med učitelji in učiteljicami, poročeni in neporočeni; hočemo torej iste dolžnosti in iste pravice. Hoteli bi nadalje izjaviti, da kot je naivna trditev, da fizično delo ne vpliva na duševno, ali da fizično ne vpliva na psihično stanje, — prav tako je naivna trditev, da materialno stanje ne vpliva na psihično dispozicijo delavca, bodisi manualnega, bodisi intelektualnega. Ako se želi imeti dobrega delavca, ga je treba tudi dobro nagraditi. Nagraditi delavca dostojno in tedaj od njega zahtevati maksimum napora, to je princip modernih ekonomov.

Ker smo morali o materialnem vprašanju nekoliko krepkeje dvigniti glas, tedaj se nam je od gotovih strani začelo govoriti o državljskih dolžnostih in žrtvah, ki smo jih dolžni doprinesti kot državljani in kot uradniki v interesu države. — Sprejemamo to pripombo, ki ji nismo nikoli osporavali važnosti — samo z dostavkom, žrtve naj bodo sorazmerno razdeljene.

D. P.

Sedanje delo in poslanstvo učiteljstva

Učiteljstvo je z veseljem sprejelo zahtevo po svobodi otroka, po svobodi učitelja pri delu in po svobodi šole in šolske organizacije, saj se predobro zaveda, da se vsak posameznik in vsaka ustanova le tedaj pravilno razvija in dviga, če ima zagotovljeno popolno svobodo. Šolstvu pa je sploh neobhodno potrebno, da se razvija od spodaj navzgor, država pa mora to spontano rast samo podpirati z veliko svobodo ob sodelovanju vseh vzgojnih činiteljev. Delo za svobodo šole se bo moralo zato v enaki meri osredotočiti na zunanjo in notranjo stran, na zidanje in vzdrževanje potrebnih šol, nameščenje učiteljstva in zagotovitev gnetnega položaja učiteljstva ravno v toliki meri kot na to, da bo v šolah, za katere bo narod toliko žrtvoval, vzklilo tudi resnično življenje.

Ker je šolstvo temelj in osnova vsega ostalega narodovega napredka, ker se v šoli prične graditi stavba narodove kulture in ker je od temeljev odvisna vsa poznejša rast, je dobro in prav, da položimo vse moči prvenstveno v šolo, da jih ne cepimo preveč po drugih ustanovah. Ako bodo temelji vsepovsod močni in trdni, potem bomo dosegli, da bo naše narodno telo zdravo vsepovsod, v središču prav tako kakor v vseh, tudi najbolj oddaljenih zunanjih delih. Kakor mora v zdravem telesu vsaka celica brezhibno delovati, da ne začne hirati ves organizem, tako je tudi narodovo življenje bogato in polno le tedaj, ako sodeluje vsak, tudi najmanjši podeželski kraj. Zato mora učiteljstvo ravno z delom v šoli okrepiti tvorile sile vseh, tudi najbolj oddaljenih krajev, ker bo na ta način največ doprineslo k poživljenju.

Če je vse narodovo življenje osredotočeno samo na eni ali tudi na par točkah, če je tam navidezno še tako sočno in bujno, je vendar narod na tem, da se zaduši, ker ne veje sveža sapica z dežele. Vse gospodarsko, znanstveno in umetniško delovanje in snovanje naroda mora biti enakomerno in smotno porazdeljeno po vsej deželi, eno ali par večjih središč ne sme pritegniti v svoj krog vseh važnejših pojavov, jih vsesati in prebaviti, tako da za drugače prikojene potrebe podeželja ne ostane ničesar. Različna zemlja in različno podnebje ustvarjata različne ljudi, različno kulturno ozračje in različne kulturne sadove. Neobhodno potrebno pa je, da zraste kultura vsake pokrajine posebej iz njenih svojstvenih razmer in se vsak drobce strne z drugimi vred v pestro in bogato kulturno stavbo. Le na ta način se bomo izognili enoličnosti, ki ubije ali vsaj ohromi prej ali slej vsak kulturni napredek.

S tem, da dvigamo in poživljamo kulturno delovanje vsepovsod, tudi v najmanjših vasi, s tako decentralizacijo se pa tudi v varnostnem oziru najbolj uspešno zavzamemo za narodovo stvar. Če bi se bili tega naši predniki bolj določno zavedali, bi si bili po svetovni vojni mnogo lažje pomagali od ran, ki jih je zadobilo naše narodno telo takrat, ko so nam vzeli tako važna središča, kakor so bila Gorica, Celovec in Trst.

Danes je pa tudi za inteligenco lažje kot kdaj prej vztrajati v podeželju in širiti kulturo, ker je napredek tehnike ustvaril tudi na deželi vsaj ponekod že prav povoljne pogoje za udobno življenje. Radio, elektrika, železnica, avtobusne zveze, sport, knjiga in

VSEBINA:

Uredbe.

Dve temeljni vprašanji.

Sedanje delo in poslanstvo učiteljstva.

Osebnih prejemki.

Lep uspeh JUU.

Preosnova šolskega oblikovanja učiteljev.

LISTEK: Slovensko učiteljstvo v novelah,

črticah in člankih.

Splošne vesti. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. —

Šolski radio. — Stanovska organizacija

JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

časopis, vse to ima danes deželan že skupno z meščanom. Ako v zvezi s tem ustvari inteligenc na deželi prosvetne domove, knjižnice, gledališke - kino- in lutkovne predstave, zadruge, koncerte, predavanja, razstave slik itd., vedno bolj osamosvojuje podeželje v kulturnem oziru in brani ves narod pred nevarnostjo, da bi si par gospodarskih, znanstvenih, leposlovnih in umetnostnih krožkov v večjih mestih lastilo izključno pravico na narodovo vodstvo in podcenjevalo ali celo zanikalo vse, kar nastane izven središča.

Ker pa je treba graditi kulturno stavbo pri temeljih, je treba posvetiti vso skrb naši mladini, ki se naj svobodno razvija v svobodni soli. Tu je pa prvo in najvažnejše, pomoči mladi generaciji iz velike materialne stiske, v kateri se danes večina nahaja. V naših dneh, ko je huda gospodarska kriza zajela narod, trpi najbolj mladina, ki je najmanj zaščiten in najbolj šibka. Zato propada naša mladina telesno, v najhujši zimi nima ne čevljev, ne obleke in ne primerne hrane, ki bi jo notranje malo ogrela. Tako dorašča mladina v mestih in na deželi jetična, rahlična, lakotna, boleha, nikoli prav umita in skopana, s pokvarjenim zobovjem, ker ni denarja za popravila. S telesnim propadanjem koraka vtrc duševno, mladina, ki ni nikoli sita, je nesposobna za učenje, ker se najjasneje vidi v naših pomožnih šolah za manjnadarjeno deco, ki je v največ primerih samo radi tega manj sposobna za učenje, ker je popolnoma izstradana. Tako lahko od take mladine, v kateri bi morale tičati neslutene možnosti za bodoče delo in ustvarjanje, pričakujemo samo, da se bo nekoč masčevala za vse zanemarjanje ali z divjim rušenjem vsega obstoječega, če si bo ohranila toliko moči, ali pa z otopelostjo, ki bi pomenila propast naroda. Telesna in duševna hrana, če je je mladina v dovoljni meri deležna, je najboljše protisredstvo proti vsem nepotrebnim poznejšim izdatkom za jetnišnice, pobiljševalnice in bolnišnice.

Predvsem je naloga učiteljstva, da prikaže narodu vedno znova, kako hira in strada njegov cvet, mladina, kako je marsikje fizično izkoriščana, da poudarja vedno znova, da spada skrb za mladino na prvo mesto. Ako moramo smatrati za nacionalno vsako pozitivno delo, ki gradi našo narodno in državno notranjost, je brez dvoma najbolj stvarni in resnično potreben narodni program ta, rešiti mladino telesnega in duševnega gladovanja. To delo mora vršiti učiteljstvo neutrudno naprej, brez ozira na levo in desno, brez ozira na to, da se bo marsikdaj in marsikje zamerilo raznim mogotcem in vedno znova slišalo, naj ne dreza tja, kjer ga ne srbi.

Verjetno je, da na dejanskem stanju dostikrat vse prizadevanje učiteljstva ne bo mnogo spremenilo. Kajti revščine je toliko, da v tem oziru zasebna pomoč dosti ne zaleže in včasih niti javne ustanove ne pomagajo mnogo. Vseeno pa se lahko na ta način mnogo revščine omili, kar jasno vidimo v naših mestih, kjer razne dobrotelne ustanove, dnevna zavetišča, kuhinje, mladinski domovi, podporna društva za revne učence itd. ublažijo marsikatero ostrino in je ravno radi tega revna mestna deca znatno na boljšem kakor podeželska.

Učiteljstvo mora vedno in ob vsaki priliki v podeželskih občinah pritiskati na odločujoče činitele, da tudi oni organizirajo skrb za mladino nujno in čim bolj velikopotezno. Akcije, kakor: Vsakemu otroku topel zajtrk ali kosilo, vsakemu otroku lastno posteljo itd. bi se ponekod prav gotovo dobro obnesle, ako bi se zavzeli zanje pravi ljudje.

Učiteljstvo pa mora svoje poslanstvo za mladino posmatrati še globlje, narodu mora o pravem času vedno znova predočevati: nevzdržnost razmer našega časa, ko rodi zemlja dovolj za vse, ko propadajo živila in razne surovine, medtem ko stradajo milijoni, ko trpi mladina lakoto v najvažnejšem razdobju svojega življenja.

Kakor čaka pri skrbi za telesni dobrobit mladine učiteljstvo še mnogo dela, tako je tudi v duševnem pogledu še marsikatera njiva neizorana, medtem ko smo na drugih z delom morda šele komaj pričeli. Eno izmed takih popolnoma zanemarenih vprašanj je vprašanje izbire poklica. Da bi bilo to vprašanje v naših skromnih in majhnih razmerah v dolednem času zadovoljivo rešeno, je malo verjetno. Ker pa je izbira poklica življenj-